

стає: 1) пусковим морфогеном, оскільки має найбільшу (порівняно з іншими парами підсистем) різницю в рівнях розвитку з парною їй підсистемою іншої людини; 2) обстановочним морфогеном, оскільки має меншу (порівняно з парною їй підсистемою іншої людини). Спільна мета і сумісна діяльність природно викликають співдію вчителя й учня, яка стає можливою тому, що спрямована на досягнення корисного для них обох результату; в результаті співдії вчитель і учень стають підсистемами однієї системи «вчитель – учень», в якій утворюються дисипативні функціональні структури. В процесі співдії вчителя і учня відбувається взаємна адаптація їхніх систем «особистість» і «дефект», яка відбувається за прямим та оберненим законами взаємного впливу активованих підсистем. Взаємна адаптація в системі «вчитель – учень» відбувається тому, що підсистема з вищим рівнем розвитку завжди стимулює самоорганізацію в підсистемі з нижчим рівнем розвитку, а підсистема з нижчим рівнем розвитку завжди стимулює саморуйнування в підсистемі з вищим рівнем розвитку. Взаємна адаптація в системі «вчитель – учень» відбувається для того, щоб зробити ефективною співдію вчителя й учня. Отже, зовнішні синергетичні механізми освітньої діяльності реалізуються за тими ж законами гетерохронного чи асинхронного розвитку, що і внутрішні [2].

В подальшому необхідно конкретизувати зміст даного теоретичного дослідження під час практичного застосування методик синергетичної технології управління вертикальними процесами у роботі з людьми з різноманітними психофізичними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анохин П.К. Очерки по физиологии функциональных систем. – М.: Медицина, 1975. – 448 с.
2. Золотарьова Т.В. Кореляція вертикальних процесів у системах «особистість» і «дефект» у дітей з психофізичними порушеннями / Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – № 8. – 2010. – С. 128-150
3. Золотарьова Т.В. Синергетична технологія управління вертикальними процесами у системах «особистість» і «дефект» / Актуальні проблеми педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, Україна, 7-8 жовтня 2011 р.): у 2-х частинах, ч. 2. – Львів: Львівська педагогічна спільнота, 2011. – 140 с. – С 82-84
4. Золотарьова Т.В. Управління вертикальними процесами у системах «особистість» і «дефект» людей з психофізичними порушеннями / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 36. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – № 21. – С. 93-98
5. Золотарьова Т.В. Утворення дисипативних структур у системах «особистість» і «дефект» / Наука XXI століття, індустрія хай-тек та сучасна освіта: тези виступів учасників Всеукраїнської наукової конференції (18-19 жовтня 2012 р.). – Суми, 2012. – С. 202-205
6. Цикин В.А., Брижатый А.В. Синергетика и образование: новые подходы. Монография. – Сумы: СумДПУ, 2005. – 276 с.

УДК 37.043.2

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З АУТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ІНКЛЮЗИВНИХ УМОВАХ

Івашура Н.С.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П. Драгоманова

В статті розглянуто необхідні компоненти реалізації інклюзивного навчання та готовність вчителів загальноосвітніх шкіл як найважливіший фактор успішного впровадження інклюзії для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з аутизмом.

В статье рассмотрены необходимые компоненты реализации инклюзивного обучения и готовность учителей общеобразовательных школ как важнейший фактор успешного внедрения инклюзии для детей с особенными образовательными потребностями, в том числе детей с аутизмом.

The article describes the necessary components of the implementation of inclusive education and the willingness of teachers of secondary schools as the most important factor in the successful implementation of inclusion for children with special educational needs, including children with autism.

Ключові слова: компоненти інклюзивної освіти, готовність вчителя загальноосвітньої школи, успішність інклюзивного навчання дітей з аутизмом.

Ключевые слова: компоненты инклюзивного образования, готовность учителя общеобразовательной школы, успешность инклюзивного обучения детей с аутизмом.

Key words: components of inclusion, willingness of teacher, success of the inclusion education of children with autism.

Розвиток інклюзивної форми навчання є пріоритетним напрямком розвитку системи шкільної освіти, оскільки реалізація права громадян на освіту та соціальну інтеграцію, є одним із важливіших чинників розвитку суспільства.

Інклюзивна освіта - безперервний процес розвитку освіти, що має на увазі доступність освіти для аутичних дітей та визнає, що всі вони – особистості з різними потребами у навчанні.

Аналіз наукових досліджень, вивчення практичної діяльності у сфері інклюзивної освіти, а також нормативно-

правових актів, зокрема, наказу Міністерства освіти та науки України від 11.09.2009р. № 55 "Про затвердження Плану дій з впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки" дозволяє відмітити, що інклюзивне навчання передбачає спільне перебування дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками. Навчальний процес здійснюється диференційовано за індивідуальними програмами, доступних для дітей, органічно об'єднаних зі спеціалізованою корекційною підтримкою.

До проблем впровадження інклюзивної освіти долучена обмежена група суспільства: діти із особливими потребами, їх батьки, вчителі загальноосвітніх шкіл та спеціальних навчальних закладів, громадські організації, які допомагають батькам і вчителям подолати труднощі на шляху реалізації поставленої мети. Але зрозуміло, що в подальшому розвиток та впровадження інклюзії повинен стати завданням і потребою суспільства в цілому, процесом, до якого залучаються фахівці у сфері освіти, представники законодавчих та виконавчих органів влади, широкі кола громадськості.

Спираючись на досвід Всеукраїнського науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», який був проведений за ініціатииви Інституту спеціальної педагогіки Академії педагогічних наук України та Всеукраїнського фонду "Крок за кроком" за підтримки Міністерства освіти і науки України (2001-2007 рр) та враховуючи власний досвід ми виділили важливі, на наш погляд, компоненти успішної реалізації інклюзивної освіти:

Філософія інклюзії, яка припускає розуміння інклюзивної освіти як природного прояву гуманності та толерантності суспільства. До цього процесу має бути готовий вчитель, батьки мають розуміти правильність своїх дій та знати, як підтримати свою дитину в процесі адаптації та навчання. Усі учасники процесу повинні розуміти принципи інклюзивної освіти та бути позитивно налаштованими.

Адміністративна підтримка, яка має на увазі розуміння та єдність шкільного керівництва, районного відділу освіти, фахівців психолого-медико-педагогічної консультації (ПМПК) та дій вчителя інклюзивної школи. Учасники інклюзивної освіти повинні мати доступ до інформації та можливості обміну досвідом з країнами, де інклюзивна освіта існує вже багато років.

Семінари та тренінги для вчителів, які здійснюються з метою дати загальну інформацію про процес інклюзії, а так само з метою отримання інформації про особливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, а також про стратегії навчання таких дітей. Безумовно, саме проведення семінарів та тренінгів дає можливість вчителям обмінюватися власним унікальним досвідом.

Координаційна діяльність з інклюзії має на увазі, що фахівець (наприклад, шкільний психолог) або корекційний педагог, який бере участь в реалізації чи моніторингу індивідуального освітнього плану (ІОП) учня, проводить тренінги та доносить до вчителів школи інформацію, необхідну для успішного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Інтеграція традиційного та корекційного навчання, для дітей з аутизмом має на увазі додаткове індивідуальне зайняття з корекційним педагогом, логопедом, психотерапевтом, заняття з сенсорної інтеграції, ігротерапії, використання альтернативної комунікації та АВА-поведінкової терапії тощо.

Організація підтримки аутичних дітей в класі фахівцями, пояснюється необхідністю придбання дітьми соціальних та академічних навичок, які не можуть бути досягнуті простими зануренням дитини з аутизмом в загальну учбову систему, при цьому їм потрібна постійна підтримка та супровід фахівцем-асистентом (корекційним педагогом, соціальним педагогом, психологом). В деяких випадках, на наш погляд, доцільно розглянути можливість виступати в якості асистента одному з батьків дитини.

Використання індивідуального освітнього плану, припускає те, що в процесі проходження програми, необхідно оцінювати досягнуті цілі за ІОП, з певною періодичністю збирати дані для обробки, аналізу, внесення змін та коригувань.

Співпраця між педагогами та батьками, визначає важливість включення в процес інклюзивного навчання батьків з метою моніторингу результатів, досягнутих дитиною, генералізації його навичок, особливо коли батьки разом з вчителями, ділячись своїми ідеями та своїм баченням дитини, розробляють єдину концепцію допомоги, яка буде використана як в школі, так і вдома.

Використання принципу «рівного наставництва», коли дитина з аутизмом отримує підтримку однолітка (наставника), при координації з боку вчителя. Як наслідок, приклад наставників служить позитивним прикладом для наслідування для учнів, направляючи їх до успіху, підвищення самооцінки. Кожен з компонентів вимагає координації з боку профільних фахівців: корекційних педагогів, психологів, соціальних педагогів, логопедів, які будуть підтримувати та супроводжувати дитину та вчителя на протязі всього процесу інклюзивного навчання.

Незважаючи на відсутність спеціальних закладів для аутичних дітей в Україні, вже близько десяти років сучасна дефектологічна наука досліджує цю проблему на двох основних рівнях: підготовки спеціаліста для роботи з такою категорією дітей та розробки змісту їх спеціальної освіти. Першими на соціальний попит відгукнувся інститут спеціальної педагогіки (академік В.І. Бондар, проф. В.В. Тарасун), створивши необхідну для всіх зацікавлених осіб «Концепцію навчання, виховання та розвитку аутичних дітей».

Інститутом корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова (академік В.М.Синьов, доц. Руденко Л.М., проф. Шеремет М.К., проф. Шульженко Д.І.) були удосконалені та розширені навчальні програми на предмет внесення в їх структуру модуля, який своїм змістом відображав проблему аутизму.

Метою констатувального етапу дослідження є перевірка готовності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів м. Харкова до навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з аутизмом.

Предметом дослідження є:

– Інформованість, сприйняття, оцінка відношення педагогів до впровадження інклюзивної освіти (з урахуванням форми власності навчального закладу);

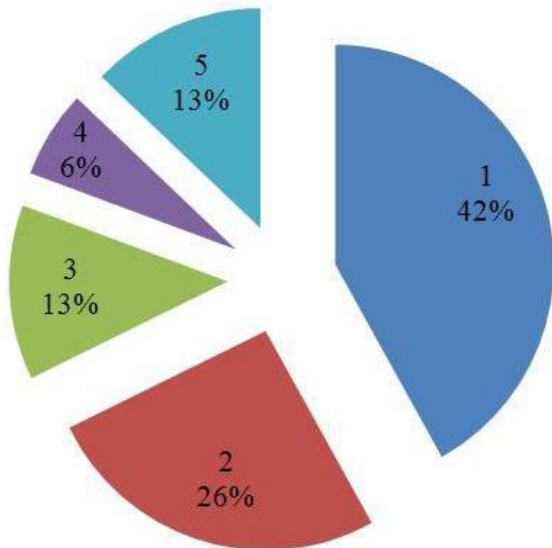
- Потенційна поведінка педагогів в процесі становлення інклюзивної освіти;
- Чинники, що впливають на інформованість педагогів, щодо інклюзивної форми навчання.

Дослідження проводилось упродовж 2012-2013 навчального року в загальноосвітніх середніх школах м.Харкова різних форм власності (державних та приватних) через анонімне анкетування працівників закладів. Фактично було проанкетовано 203 педагога загальноосвітніх шкіл, що дозволило нам зробити висновки про готовність педагогічного складу ЗОШ до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

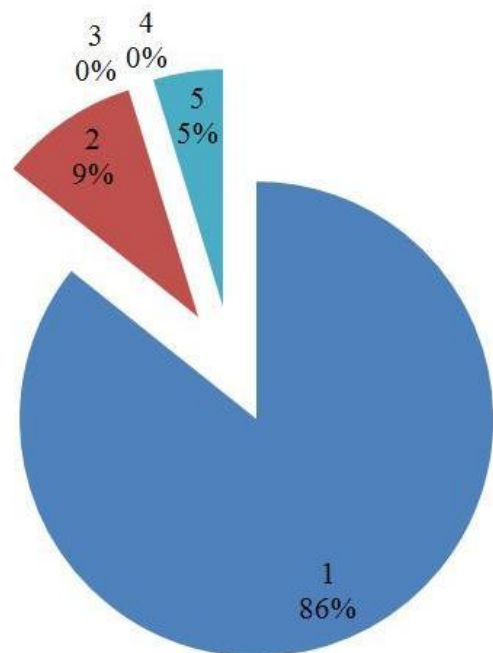
Перший блок анкетування був спрямований на виявлення рівня розуміння терміну "Інклюзивна освіта", при цьому допускався лише один варіант відповіді.

1. Навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) та інвалідністю в одному класі зі звичайними дітьми на базі загальноосвітньої школи
2. Створення спеціалізованого корекційного класу для дітей з ООП та інвалідністю в загальноосвітній школі
3. Створення класів для дітей без ООП в спеціальних корекційних закладах
4. Свій варіант
5. Важко відповісти

"Інклюзивна освіта" це:
(державна школа)

"Інклюзивна освіта" це:
(приватна школа)

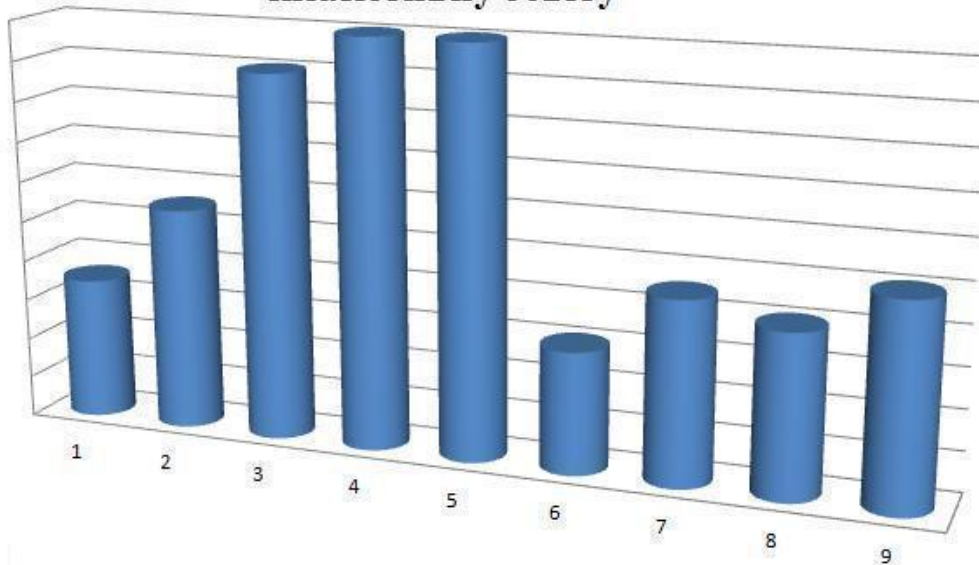
(мал. 1 – файл піс.1)

Аналізуючи отримані дані, приходимо до висновку, що наведений нами вище компонент адміністративної підтримки, краще за все описує результат розбіжностей інформованості працівників державних та приватних шкіл. Керівництво приватних навчальних закладів зацікавлено в залученні коштів, у вигляді оплати за навчання, таким чином, пропонуючи сім'ям інноваційний навчальний досвід, в т.ч. підтримуючи інформованість педагогічного колективу про інклюзивну освіту. Такі ж розбіжності були виявлені при детальному аналізі анкетування різних державних шкіл.

Другий блок анкетування виявив популярність різних інформаційних джерел, з яких освітяни отримують інформацію про інклюзивну форму навчання. Дозволялося вказувати будь-яку кількість відповідей.

1. Немає інформації
2. Популярні газети, журнали
3. Електронні ЗМІ (ТВ, радіо)
4. Інтернет
5. Колеги, знайомі в Україні
6. Колеги, знайомі за кордоном
7. Конференції, семінари
8. Курси підвищення кваліфікації
9. Спеціалізовані професійні видання

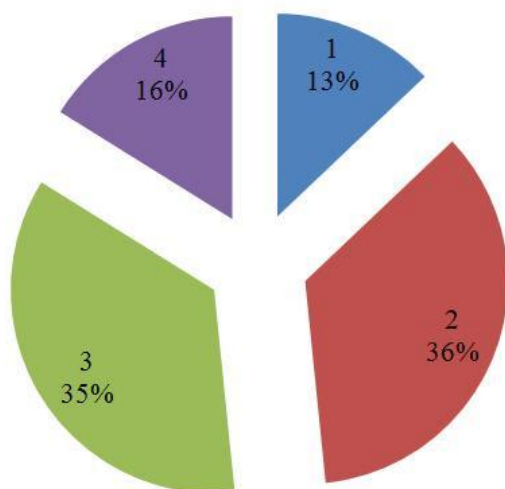
Джерела інформації про інклюзивну освіту

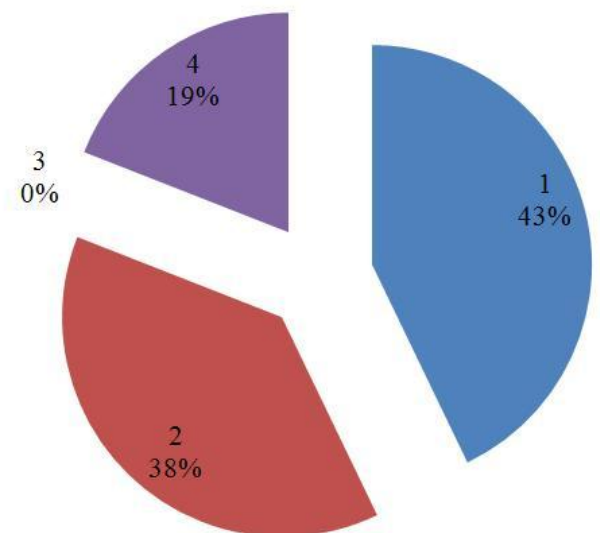
(мал. 2 – файл ріс.2)

Найбільшу популярність джерел показують традиційно електронні ЗМІ, зокрема телебачення, радіо та інформаційна мережа Інтернет. Саме електронні ЗМІ популяризують ідеї інклюзивного навчання. Важливу інформацію працівники шкіл отримують від колег та знайомих в Україні, що підкреслює важливість проведення семінарів та тренінгів для вчителів. На четвертому місці – популярні газети та журнали. Далі - спеціалізовані професійні видання, матеріали конференцій/семінарів та курсів підвищення кваліфікації педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Таким чином, ми бачимо недоліки існуючої системи безперервного навчання, коли курси підвищення кваліфікації на спеціалізовані семінари поступаються (по кількості) інформації від колег або через електронні ЗМІ.

Ваше ставлення до впровадження інклюзивної освіти (державна школа)

Ваше ставлення до впровадження інклюзивної освіти (приватна школа)

(мал 3 – файл ріс.3)

Третій блок нашого константувального дослідження мав на меті виявити ставлення працівників шкіл різних форм власності до впровадження інклюзивної освіти. Саме негативне ставлення педагогів загальноосвітніх навчальних закладів може загубити будь-яку добру справу, так само як позитивний настрій буде допомагати в розвитку та впровадженні новітніх ідей.

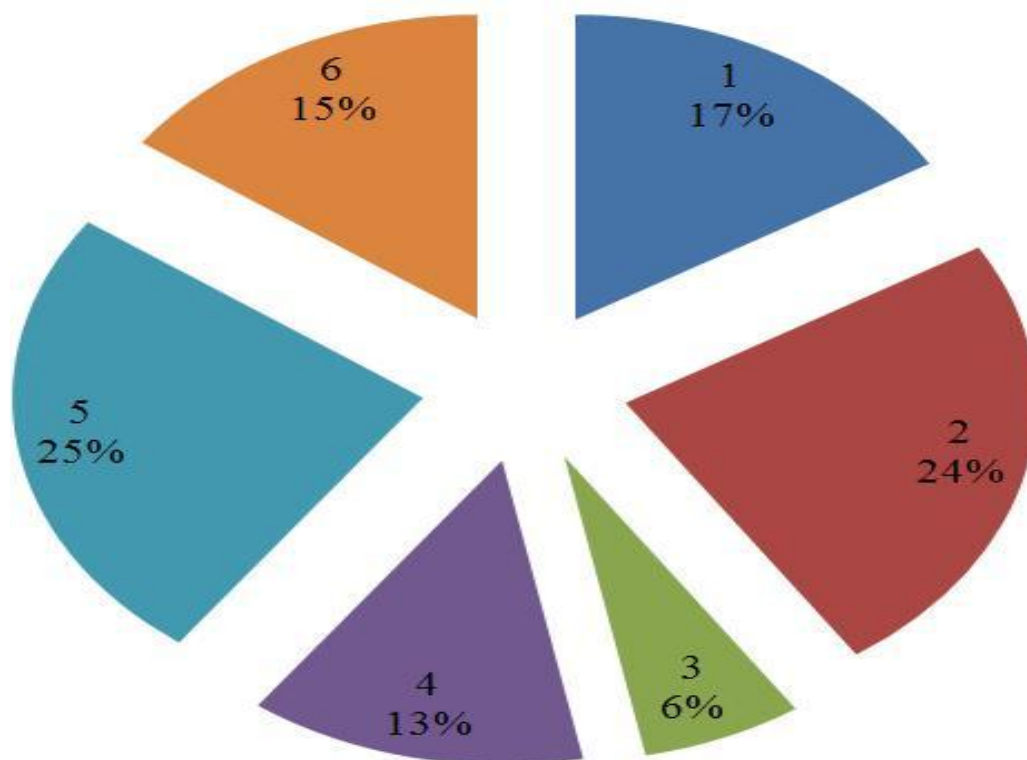
1. Повністю підтримую
2. Скоріш позитивно
3. Скоріш негативно
4. Важко відповісти

За результатами першого блоку нашого константувального дослідження, становлення до впровадження інклюзивної освіти також в значній мірі взаємопов'язано з зацікавленістю керівництва навчальних закладів. Так, в приватних навчальних закладах ніхто з вчителів не вказав негативне ставлення до процесу інклюзивного навчання.

Метою четвертого блоку нашого константувального дослідження було виявлення відкритості вчителів до співпраці.

1. Колеги-вчителя
2. Шкільного психолога
3. Логопеда
4. Соціального педагога
5. Батьків дитини
6. Директора школи

До кого Ви готові звертатися в важких педагогічних ситуаціях?

(мал. 4 – файл ріс.4)

Наведені компоненти показали, що «Координаційна діяльність по інклюзії» та «Співпраця між педагогами та батьками» також знайшли доволі вірне відображення в результатах анкетування. Незначні розбіжності між державними та приватними школами нами було проігноровано. А саме, в одній з приватних шкіл рівень зацікавленості в співпраці з батьками був доволі низьким, що на нашу думку також є позицією адміністрації школи.

В п'ятому блоці анкетування константувального дослідження, ми намагалися виявити зацікавленість педагогів в підвищенні своє кваліфікації стосовно окремих компонентів інклюзивної освіти. Більше 8% опитаних респондентів, які відповіли, що проходили курси підвищення кваліфікації з інклюзивної освіти, або відвідували семінари дали невірну відповідь на питання першого блоку проведеного анкетування «Що таке інклюзивна освіта».

Отримані результати свідчать, що не тільки громадськість України, батьки, але й педагоги загальноосвітніх навчальних закладів є недостатньо обізнаними щодо інклюзивної освіти та державної програми по її впровадженню, що пов'язано з низьким рівнем інформаційної та просвітницької роботи в цьому напрямку з боку держави, громадських організацій та ЗМІ.

Таким чином, описані нами компоненти успішної реалізації інклюзивного навчання, такі як *філософія інклюзії, адміністративна підтримка, організація підтримки аутичних дітей в класі, використання індивідуального освітнього*

плану, семінари та тренінги для вчителів, співпраця між педагогами та батьками, використання принципу «рівного наставництва» не можуть існувати без найважливішого фактора – готовності вчителів загальноосвітніх шкіл, що прямо впливає на реалізацію інклюзивної освіти.

Перспективними напрямками дослідження проблеми готовності вчителів є питання здійснення підготовки вчителів загальноосвітніх шкіл до навчання дітей з аутичними порушеннями в інклюзивних умовах, що включає складання списку необхідних особистісних якостей та навичок вчителя, розробка рекомендації для курсів підвищення кваліфікації щодо теми «Інклюзивна освіта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Задорин И.В., Колесникова Е. Ю., Новикова Е. М. Инклюзивное образование в Москве: дифференциация информированности участников как фактор-ограничение. – М., Психологическая наука и образование, 2011, № 1 стр. 60-73
2. Інклюзивна освіта в Україні [Електронний ресурс] / БФ «Квіти Життя»; ред. Івашура Н.С., web-майстер Івашура М.І. – електронні данні, Харків 2012, режим доступу: <http://inclusion.fl-life.com.ua>, вільний. – Загол. з екрану. Мова укр, рос, анг.
3. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: Монографія, - К.; Педагогічна думка, 2007. – 458с.
4. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: монографія. – К., 2009. – 385с.
5. Шульженко Д.І. Формування готовності дітей з аутистичним спектром порушень до навчання у школі. Корекційна педагогіка. Вісник української асоціації корекційних педагогів. – 2008. - №1. С. 9-15.
6. Wagner, S (1999). "Inclusive programming for elementary students with autism", Future horizons inc., ISBN 978-1-885477-54-5.

УДК 376.36:371.315.7

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

Качуровська О.Б.

кандидат педагогічних наук, доцент

Соколовська М.В.

Інститут корекційної педагогіки та психології

НПУ імені М.П.Драгоманова

Стаття присвячена проблемі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів-логопедів засобами дистанційного навчання. Проаналізовано стан сформованості інформаційної компетентності студентів-логопедів, визначено етапи формування інформаційної компетентності учителя-логопеда засобами дистанційного навчання.

Статья посвящена проблеме формирования информационной компетентности будущих учителей-логопедов средствами дистанционного обучения. Проанализировано состояние сформированности информационной компетентности студентов-логопедов, определены этапы формирования информационной компетентности учителя-логопеда средствами дистанционного обучения.

The article deals with the problem of formation of information of future teachers, speech therapists means of distance learning. The condition of formation of information literacy for students of speech therapy, defined stages of the formation of information literacy for speech therapists means of distance learning.

Ключові слова: інформаційна компетентність, дистанційна освіта, дистанційне навчання, інформатизація освіти.

Ключевые слова: информационная компетентность, дистанционное образование, дистанционное обучение, информатизация образования.

Key words: Information competency, distance education, distance learning.

На сучасному етапі інформатизації освіти науковці однією з домінуючих проблем називають проблему підготовки викладачів та студентів до використання в навчальному процесі нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Підготовка сучасних дітей до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, високотехнологічного навчального середовища, виховання підростаючого покоління, потребує опанування навичками використання інформаційно-комунікаційних технологій і впровадження їх у процес навчання. Активізація діяльності, підвищення мотивації до навчання є важливим завданням розвитку дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Національна доктрина розвитку освіти визначає підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві як один з головних пріоритетів.

Різні аспекти розв'язування проблем впровадження інформаційних технологій у навчальний процес та формування інформаційної компетентності учителів певною мірою представлені у наукових дослідженнях ряду вчених. Ключові питання інформатизації освіти, аналіз педагогічного потенціалу інформатизації навчального процесу розкриті у працях А.Ф. Верляна,